

fra Ante Marić: **Pokornik**, Gorica, Hrvatska
franjevačka arheološka zbirka sv. Stjepana
Prvomučenika, 2014, 238 str.

Pavao Knezović
pknezovic@gmail.com

Neobičan je ovo i nepredvidiv životopis redovnika i svećenika koji posjedovao vaše darove mnoge, a iz jednog izvora, iz čvrste vjere zrna gorušičina (usp. Mt 17, 20), odnosno iz stopostotne uvjerenosti da će uvijek sve biti dobro, vrši li se volja onoga koji ga posla (usp. Iv 6, 36).

Istkan je svojevrstan životopis hercegovačkoga fratra zvanog Pokornik, na 147 stranica razdijeljenih na 29 mikrocjeline ili poglavlja na koja se nastavljaju ona svjedočanstva i očitovanja *post mortem*, a sve je to popraćeno s čak 117 slika i sličica u koje su zatočeni bilo trenutci iz života glavnog lika bilo dokumenti koje je on stekao u nekom djeliću svojega životnoga puta. Tu je i pet crteža akademskog slikara Anđelka Mikulića koji nam prokazuju slikarovo poimanje i viđenje fra Zdenka Galića. Ali ne po običaju starih začinjavaca i antičkih biografija – prvo poglavlje ovdje, kao u epopeji, ide *in medias res* otkrivajući Pokornikove pobožne roditelje i nadnevak njegova rođenja da bi potom u nastavku jednako ukratko bili spomenuti datumi rođenja i imena ostale desetero braće i sestara Stjepanovih, tj. fra Zdenka Galića. Nakon toga su četiri poglavlja posvećena Pokornikovu djetinjstvu, sa zorno predloženim djetinjarijama, političkim, ekonomskim, moralnim i obiteljskim ozračjem u zavičaju pa i šire. Sa šestim poglavljem počinje pet mučnih i opasnih etapa u životu glavnog lika i groznih događaja za Hercegovinu i sav njezin kršćanski puk. Krajem lipnja 1938. mali Stjepan Galić, s »još petnaestak djece« iz goričke župe, odlazi na Široki Brijeg polagati prijemni ispit za upis u Franjevačku gimnaziju. Sa Širokog Brijega »sav se sretan Stjepan vratio u svoju Goricu i u svoje Šoliće« jer je položio prijemni i bio primljen u I.a razred. »U tom je odjeljenju bio pedeset i jedan učenik, a u I.b bilo ih je isto toliko« (36). Nakon prvog razreda u fratarskoj je širokobriješkoj gimnaziji pohađao 1940./41. i drugi razred, a treći u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Travniku 1941./42. godine. Tu je pohađao četvrti i 1943./44. peti razred gimnazije. S 31. srpnja 1944. dolazi do prekida njegova školovanja, jer:

»Neizvjesnost i tjeskoba pritisnule su zemlju i duše ljudi. Na sve strane crnina i tiho plakanje. Ne zna se što će donijeti noć koja pada i dan koji će osvanuti nakon duge i strašne noći. Dolaze partizani i sve što je vjersko i što ima ikakve veze s Crkvom dokidaju i ruše. (...) U Širokom Brijegu sve su fratre i profesore koje su prošli u samostanu krvavo i bez suđenja ubili, svezali im žicom ruke, te ih pobacali u ratno sklonište u vrtu do samostana, spalili ih i zatrpali prilaze skloništu« (43).

Stjepan se 1944. iz Travnika vratio u Goricu, ali su ubrzo pred njegovu roditeljsku kuću stigli partizani koji su tražili »pratrića« da ga sa sobom povedu na čišćenje zemlje »od bandi i klasnih neprijatelja« (45).

S nekoliko drugih mladića odvede ta rulja partizana i Stjepana u zloglasni mostarski zatvor Čelovinu, odakle su ih, preobučene u partizanska »odijela«, ubrzo deportirali u Sjeverni logor radi »obuke« kako bi bili spremni za »češljanje terena od nenarodnih klerofašističkih bandi« (50). Našavši se u tom grotnu pakla češljao je on godinu i koji mjesec dana uzduž i poprijeko svaki kutić zapadne, sjeverne i istočne Hercegovine i za »nagradu« vraćen je ponovno u Čelovinu, ali ne kao sužanj nego kao čuvar sužnjeva. Nakon nekoliko dana te službe izveden je na prijeki vojni sud, a osuda je glasila: *Na smrt!* pa je odveden u »Diviziju« da tamo čeka njezino izvršenje. Ali budući da je ona »bila prepuna na smrt osuđenih koje su noćima ubijali na poligonu Sjevernog logora«, Stjepana su smjestili u »stari konak pravoslavnih svećenika«. Tu se uz njega, pored krunice i molitvenika, koji su mu davali »neizmjernu snagu i izdržljivost«, našao i njegov Samaritanac koji je svako jutro papirić sa Stjepanovim imenom stavljao na dno kutijice, jer su osuđenike ubijali »po redu« u određenom broju. Zahvaljujući toj dovtljivosti Stjepan je nakon nekog vremena, umjesto odvođenja na stratište u Sjeverni logor, »otpušten iz istražnog pritvora oslobođen svake krivnje te se posve mogao vratiti kući«. Nije se kod kuće zadržavao nego se odmah uputio u Zagreb da na Šalati nastavi školovanje i da se uz privolu mostarskog biskupa, čiji je pitomac bio u Travniku, vrati i opet bude član hercegovačke franjevačke zajednice. Ta mu se žarka želja ostvarila 15. kolovoza 1947. kad je na Humcu obukao franjevački habit i promijenio krsno ime Stjepan u redovničko Zdenko. Slijedio je studij teologije na Bistriku u Sarajevu, polaganje svećanih zavjeta i primanje nižih i viših redova te je 6. lipnja 1952. bio zaređen za svećenika, a tjedan dana kasnije slavio je u Gorici svoju mladu svetu misu. Budući da su te godine »u Zenici u isto vrijeme bila zatočena 23 hercegovačka fratra«, fra Zdenko je čas bio kapelan na Humcu, čas u Konjicu, pa u Duvnu, pa opet na Humcu, te na Kočerinu da bi napokon 1955. bio imenovan i pomoćnikom župnika u Veljacima i župnikom u Šipovači.

»Veljaci, to mjesto na granici između Hercegovine i Hrvatske, kao da su počeli bivati mjestom u kojem bi se taj mladi fratar, mršav i boležljiv, mogao dulje zadržati. Svojim bićem, cijelom pojavom, a na osobit način svojim pristupom ljudima, mnoge je oduševio. Žene su i starci, a na osobit način i djeca, počeli pričati kako je u župu došao neobičan, dobar i plemenit fratar« (67).

U Veljacima će kao župnik ostati fra Zdenko čak 17 godina. Tu se sasvim iznenadno počinju događati neobjašnjivi događaji koji se mogu samo konstatirati i darom vjere prihvatiti. Životopisac je upravo tu najškrtiji gdje je čitateljeva znatiželja najizrazitija i time ostaje najuskraćenija. Od mnogih slučajeva otkriva mu se manje i od gorušična zrna. Istjerivanje nečastivog iz pravoslavne djevojke, događaj nešto detaljnije opisan, usmjerit će svekoliko daljnje percipiranje fra Zdenka kod župljana i puka uopće, ali i kod subraće. Događaji te vrste pred kojima su ljudski um i znanstvena postignuća nemoćni, sve će više postajati Pokornikova svakodnevica: sva je sila tih slučajeva, i to najraznovrsnijih koje uvijek prati blagoslov, moljenje devetnica, postovi, razne vrste trapljenja. Čini se da nema nevolje i muke kojom se prokušava roditelj i vjernik, a da ih Pokornik ne okončava uvijek vrlo jednostavno: »Dat će Bog, bit će dobro, samo molite, a i ja ću!« Posebno je zanimljiv doživljaj s ceribašom i njihovom čergom (85-90) pored događaja tijekom gradnje župne crkve u Veljacima, to više što se to prvi put dogodilo za vrijeme komunističke vlasti: »Započeta gradnja crkve na 25. XI. 1957., a dovršena i posvećena na 8. IX. 1958.« (78).

I premještajem u širokobriješki samostan u fra Zdenkovo svakodnevici samo su se mijenjala imena potrebnih i njihovih jada. A on je i dalje bio »vječiti bjegunac od slave ovoga svijeta« (N. Šop). Čarobna je, opojna ta tolika predanost volji Božjoj pred kojom se sve slama, nestaju jadi, muke i mučnine. Divit li se samo? Ne, čitatelj ne može ravnodušno čitati stranice *Pokornika*. Iako je ova knjiga nastala zbog izvjesnoga duga »mladoga fratra što je poneku deveticu izmolio s Pokornikom«, ona je nesumnjivo angažirano štivo koje krase osobita nenametljivost. A tko voli onu nepatvorenu, izvornu ikavicu taj će još i dodatno uživati.

Zadnji dio knjige (149-236) čine slikovni prilozi i bilješke Frame Širokoga Brijega: tko je sve od 27. svibnja do 18. lipnja 2006. i od 22. do 29. travnja 2007. dolazio i molio na fra Zdenkovu grobu i što im je tom prigodom rekao. Pored spomenutih bilježaka Frame tu je još šest svjedočanstava onih koji su iskusili neobičnu pomoć postignutu putem ovog Božjeg miljenika.

Možda će kojem čitatelju neobičnom se učiniti istančana senzibilnost naracije, iako je upravo *modus narrandi* i ovdje vjeran sljedbenik upravo onog tipičnog franjevačkog, što je već stoljećima prisutno u hrvatskoj književnosti.